

ANT standpunt

werkzaamheden assisterend personeel

*een systematische rubricering en afbakening van werkzaamheden
aan de hand van heldere risicoprofielen en
op maat gesneden opleidingsniveaus*

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Assisterend personeel vervult een cruciale, faciliterende rol in tandarts- en orthodontiepraktijken. De tandartsassistent ondersteunt de tandarts en andere tandheelkundig professionals, zodat deze efficiënt en effectief hun werk kunnen doen. Onder leiding van de tandarts of tandartspecialist assisteren zij voornamelijk bij onderzoeken of behandelingen van patiënten. Net als voor andere professionals in de mondzorg is het in het kader van goede en veilige patiëntenzorg belangrijk dat de kwaliteit en deskundigheid van assistenten op maat is gewaarborgd.

1.2 Definities

Tandartsassistenten werken in een tandartspraktijk bij zelfstandig gevestigde (al dan niet gedifferentieerde) tandartsen, bij orthodontisten en bij extramuraal gevestigde kaakchirurgen.

De functie van tandartsassistent valt onder de werking van de wet BIG. Deze wet kent de assistent geen functionele zelfstandigheid toe. De (gedifferentieerde-) tandarts(of -specialist) kan als zelfstandig bevoegde een tandartsassistent opdragen bepaalde voorbehouden handelingen te verrichten. Voorwaarde voor deze taakdelegatie is dat zowel tandarts als assistent de assistent bekwaam genoeg vinden om de taak uit te voeren. De tandarts dient verder als zelfstandig bevoegde aanwijzingen te geven, toezicht te houden en de mogelijkheid te hebben om in te grijpen.

Dit ANT *standpunt* rubriceert de verschillende werkzaamheden van de tandartsassistent aan de hand van het risiconiveau voor de patiënt en definieert per categorie de minimale opleidingseis. Bovendien wordt er een helder onderscheid gemaakt tussen de preventieassistent en de overige assistenten.

1.3 Situatieschets

Patiënten komen in een tandartspraktijk veel verschillende mondzorgprofessionals tegen. Naast de tandarts is dat bijvoorbeeld de preventieassistent, de mondhygiënist en de tandartsassistent. Aan deze professionals worden terecht hoge eisen gesteld met betrekking tot kwaliteit, opleiding en deskundigheid.

Als het gaat om de tandartsassistent, is er geen consistent beleid dat geleid heeft tot een professionele standaard van eisen waaraan een assistent moet voldoen. Sinds het in werking treden van de wet BIG is de term 'tandartsassistent' een verzamelnaam geworden voor een zeer breed palet aan verschillend ingevulde functies. Afhankelijk van de praktijk variëren deze van de 'klassieke' assistent die niet meer doet dan het assisteren van de tandarts bij behandelingen van patiënten, tot assistenten die na taakdelegatie zelfstandig (voorbehouden) behandelingen uitvoeren, al dan niet onder directe supervisie.

De inhoud van de werkzaamheden is onder andere afhankelijk van de organisatiestructuur in de individuele praktijk, de taakomschrijving en de gehanteerde protocollen. Voor een patiënt is het onderscheid in bevoegdheden tussen de verschillende assistenten niet altijd even duidelijk. Patiënten hebben behoefte aan inzicht en recht op transparantie: *wie behandelt mij en is deze behandelaar bevoegd en bekwaam?*

Niet alleen de mate van supervisie en direct toezicht spelen hierbij een belangrijke rol, ook de risico's die bij de behandelingen horen. Na een periode van overleg tussen de beroepsverenigingen heeft de KNMT in het kader van uniformiteit gepleit voor een uniforme opleidingseis, namelijk MBO-4 voor *alle* tandartsassistenten.

De ANT was en is hier geen voorstander van. Gezien de grote variëteit in taken en verantwoordelijkheden is het niet zinvol voor iedere soort assistent als minimum de MBO-4 opleidingseis te stellen. Voor een groot aantal assistenten is dit gezien hun takenpakket overbodig, voor anderen zal dezelfde opleidingseis gezien hun werkzaamheden juist onvoldoende zijn.

De ANT is niet tegen de MBO-4-opleiding tot tandartsassistent, slechts tegen de eis van deze opleiding voor *al* het assiterend personeel. De ANT pleit voor variabele minimum opleidingseisen voor assiterend personeel, op basis van de mate van tandheerkundig risico bij afgebakende werkzaamheden.

De ANT ziet een genuanceerde afbakening van werkzaamheden van de assistent aan de hand van *risicoprofielen*. Deze profielen vereisen verschillende minimale opleidingsniveaus. Wij pleiten daarom voor maatwerk in de praktijk, in belang van veilige zorg voor patiënten en een efficiënte en effectieve bedrijfsvoering in tandartspraktijken. Dit betekent een opleidingsniveau dat aansluit bij de werkzaamheden en verantwoordelijkheden in de praktijk.

2. Overwegingen

Waarom geen MBO-4 voor *alle* assistenten, maar op maat gesneden opleidingen?

2.1 voor tandartsassistenten

MBO-4:

- verhoogt de drempel over de gehele linie, waarbij competente en gemotiveerde mensen vanwege bijvoorbeeld een taaleis kunnen worden buitengesloten,
- de arbeidsmarkt wordt bij een MBO-4 eis krappere, waarbij er een hogere individuele werkdruk zal ontstaan,
- de opleiding is niet afdoende voor specifieke taken en verantwoordelijkheden die veel tandartsassistenten tegenwoordig verrichten, zoals (al dan niet voorbehouden) handelingen die risicovol kunnen zijn.

Opleiding op maat:

- biedt de flexibiliteit om assistenten die geen zelfstandige handelingen uitvoeren welke een direct patiëntrisico met zich meebrengen in de praktijk op te leiden,
- zonder niet-vak gerelateerde ballast is er een meer praktijkgerichte opleiding mogelijk die voor betere en directere aansluiting zorgt,
- tandartsen in opleiding kunnen (zoals nu vaak het geval is) als tandartsassistent worden ingezet.

Een groot bezwaar tegen een generieke opleidingseis zoals een MBO-4 opleiding is het feit dat hoger opgeleid (beoogd) personeel de lagere MBO-4 opleiding zou moeten gaan volgen om de functie van tandartsassistent uit te kunnen gaan voeren. Denk aan de assistent met een HAVO diploma, maar dus ook aan de tandheelkundestudent die gedurende de studie een bijbaan heeft als tandartsassistent.

2.2 voor patiënten

MBO-4:

- maakt geen onderscheid in de bevoegdheden van assistenten, waardoor er een schijnveiligheid kan ontstaan,
- de persoon aan de stoel is wellicht bevoegd, maar dat maakt niet automatisch bekwaam,
- een voorgesteld 'generaal pardon' geeft nog steeds geen zekerheid,

Opleiding op maat:

- biedt transparantie, de assistent die (al dan niet in opdracht) een bepaalde taak aan de stoel uitoefent is specifiek voor die taak opgeleid, acht zichzelf bekwaam en is door de tandarts bekwaam bevonden.

2.3 voor tandarts-werkgevers

MBO-4:

- veroorzaakt krapte op de arbeidsmarkt,
- (tijdelijke) invallers zijn niet eenvoudig meer te vinden tijdens de vakantiemaanden of uitval,
- voorgestelde 'regionale pools' van invallend assisterend personeel bij uitval zijn praktisch onhaalbaar,
- werkt (permanent) salaris-opdrijvend en de assistent is gedurende de loopbaan veel duurder,
- aannemen van nog ongeschoold personeel betekent meteen een committent aangaan gedurende de BBL-opleiding die dan gestart moet worden en het personeel is dan bovendien niet iedere dag inzetbaar,
- ROC's variëren sterk in kwaliteit, waarbij de ene MBO-4 geschoolde de andere niet is; evengoed moet er geïnvesteerd worden in scholing van de assistent,
- er is geen invloed op de kwaliteit van de MBO-4 opleiding.

Opleiding op maat:

- biedt de mogelijkheid tot maatwerk en geeft vrijheid,
- een veel grotere arbeidsmarkt om uit te putten,
- bevoegdheden zijn per assistent inzichtelijk,
- minder opleiding als het kan, meer als dat nodig is,
- de kosten blijven beheersbaar,
- er is duidelijke invloed op de kwaliteit van de opleiding.

2.4 voor de Overheid

MBO-4:

- vereist een sterke uitbreiding van de capaciteit van de ROC's,
- zorgt voor een kostenstijging voor de overheid,
- er ontstaat cijfermatig een verkeerd beeld van een volledige groep assisterend personeel waar taken aan kunnen worden gedelegeerd, omdat ze ertoe opgeleid zouden zijn. Een dergelijke misinterpretatie kan leiden tot verkeerde beleidsbeslissingen in de toekomst.

Opleiding op maat:

- geeft zekerheid dat de kwaliteit van zorg gewaarborgd is, personeel dat een taak uitoefent is ook specifiek voor die taak geschoold,
- de continuïteit van het zorgaanbod is gewaarborgd,
- er is meer werkgelegenheid voor diverse opleidingsniveaus.

3. Standpunt

Patiënten, tandartsen en tandartsassistenten zijn gebaat bij een systeem, waarbij de opleiding van de assistent een afspiegeling is van het risicoprofiel dat hoort bij hun taken en bevoegdheden. Dat biedt niet alleen duidelijkheid en transparantie, maar bovenal echte kwaliteit en echte veiligheid middels aantoonbare bekwaamheid in de tandartspraktijk.

De ANT pleit voor variabele minimum opleidingseisen voor assiterend personeel, op basis van de mate van tandheelkundig risico bij afgebakende werkzaamheden. Juist door werkzaamheden van tandartsassistenten in te delen in risicocategorieën waarbij het karakter van de behandelingen duidelijk is gedefinieerd, kan men de individuele assistent voorzien van een opleiding op maat. Dit biedt alle partijen grote voordelen; zowel tandartsassistenten, patiënten, tandartsen, maar ook de overheid.

Patiënten hebben de garantie van bevoegd en bekwaam personeel (het juiste niveau met de juiste opleiding) aan de stoel. Patiënten hebben dus veel meer houvast: het is duidelijk en transparant wat een specifieke assistent wel en niet mag doen, waarbij aan de diversiteit van handelingen een duidelijke specifieke minimale opleidingseis is gekoppeld.

Tandartsen kunnen assistenten selecteren uit een grotere arbeidsmarkt, die na gerichte opleiding bevoegd en bekwaam zijn voor het uitvoeren van de specifiek beoogde taken. Er is geen kunstmatige schaarste gecreëerd die bij een verplichte generieke minimale opleidingseis wel ontstaat. Assistenten kunnen op hun beurt snel aan de slag en kiezen zelf voor hun eigen opleidingsniveau en functie, zonder daarbij onnodige drempels te ervaren.

Anders dan bij een generieke opleidingseis voor alle soorten assistenten ontstaat er geen schijnveiligheid waarbij de assistent wellicht wel bevoegd is, maar niet bekwaam blijkt te zijn.

<i>Categorie</i>	<i>Risicoprofiel</i>	<i>Mate van zelfstandigheid</i>	<i>Opleidingsniveau</i>
Categorie A	geen- tot een beperkt risico	onder direct toezicht of met (na-)controle door tandarts	interne of externe opleidingen voor specifieke taken (infectiepreventie, röntgen)
Categorie B	risicovolle behandeling	zelfstandig, onder supervisie	geaccrediteerde opleiding tot assistent met preventie-opleiding en eventuele vervolgopleiding voor specifieke taken
Categorie C	zeer risicovolle behandeling met een irreversibel karakter	geen taakdelegatie mogelijk	

Zie **bijlage I** voor een meer specifieke verdeling in opleidingseis per assistent, met de vermelding of de opleiding intern kan of extern moet worden verzorgd

Zie **bijlage II** voor een verdere uitwerking van de drie risico-categorieën

A B C

Organisatie				
instrumenten-handeling (reinig, desinf, steri)				extern*)
baliewerkzaamheden				intern*)
triage				extern

Tandheekunde algemeen				
verrichten van een pre-onderzoek				intern
verrichten van een periodiek mondonderzoek				n.v.t.
stellen van een diagnose				n.v.t.
medische anamnese (mondeling) afnemen				n.v.t.
stoelassistentie				intern
voorlichting geven				intern

Röntgenologie				
bediening van röntgenapparatuur (opdracht)				extern

Preventie				
instructies mondhygiëne				intern + aantoonbaar*)
beoordelen mondhygiëne				intern + aantoonbaar
kleurtest uitvoeren en interpreteren				intern + aantoonbaar
supra-gingivaal tandsteen verwijderen				intern + aantoonbaar
polijsten van het gebit				intern + aantoonbaar
fluorideapplicatie				intern
sub-gingivaal tandsteen verwijderen				extern
sealen				extern
maken van een parodontiumstatus (t/m DPSI 3-)				extern
scoren DPSI				extern
kweken				intern

Conserverende behandeling				
kofferdam aanbrengen				intern
bleken				intern
prepareren				n.v.t.
1-vlaks restauratie				extern + 2 jaar ervaring preventieassistent
meervlaks-restauratie				n.v.t.
anesthesie: infiltratie				extern
anesthesie: mandibulair				n.v.t.

Endodontie				
noodvulling verwijderen				intern + aantoonbaar
spoelen				intern + aantoonbaar
lengtefoto maken				extern
medicament insluiten				intern + aantoonbaar
noodvulling aanbrengen				intern + aantoonbaar
prepareren				n.v.t.
afsluiten				n.v.t.

Kroon- en brugwerk				
(putty-)afdruk t.b.v. noodkroon				intern
(alginaat-)afdruk t.b.v. tegenbeet				intern
prepareren				n.v.t.
beetregistratie				intern
ligatuur inbrengen				intern + aantoonbaar
retractiepasta inbrengen				intern + aantoonbaar
definitieve afdruk maken				intern + aantoonbaar
noodkroon maken				intern + aantoonbaar
noodkroon plaatsen				intern + aantoonbaar
noodkroon: overtollig cement verwijderen				intern + aantoonbaar
noodkroon verwijderen				intern + aantoonbaar
stomp reinigen				intern + aantoonbaar
definitieve kroon passen				intern + aantoonbaar
definitieve kroon plaatsen				n.v.t.

Chirurgie				
hechtingen verwijderen				intern
extracties				n.v.t.

Prothesewerk				
lepels passen				intern
alginaat-afdruk maken				intern
individuele lepels passen				intern
definitieve afdruk maken				extern
registratie				extern
drukplaats verwijderen				intern
tissueconditioning aanbrengen				extern

Orthodontie				
alginaat-afdrucken maken				intern
brackets aanbrengen				extern of intern en aantoonbaar, indien extern niet mogelijk
brackets verwijderen				extern of intern en aantoonbaar, indien extern niet mogelijk
activeren van apparatuur				extern of intern en aantoonbaar, indien extern niet mogelijk

Categorie A

Tot deze categorie rekenen wij werkzaamheden waarbij er sprake is van geen, tot een beperkt (tandheelkundig) risico. Dit kunnen werkzaamheden waarbij zelfstandig patiëntencontact plaatsvindt, maar de tandarts altijd het resultaat controleert.

Te denken valt aan omloopassistentie, instructie geven, stoel-assisteren en de kleinere tandheelkundige handelingen.

Voor deze categorie kan (afhankelijk van de werkzaamheden, de gebruikte protocollen en de mate van direct toezicht) minimaal aantoonbare interne- of externe scholing noodzakelijk zijn.

Categorie B

Tot deze categorie rekenen wij het onder supervisie zelfstandig uitvoeren van al dan niet voorbehouden handelingen die risicovol kunnen zijn. Ook onder deze categorie vallen onderzoeken die een significante impact op invulling en frequentie van vervolghandelingen voor de patiënt hebben.

Voor deze categorie is aantoonbaar als minimaal opleidingsniveau een geaccrediteerde opleiding tot tandartsassistent **) met opleiding tot preventieassistent en eventuele vervolgopleiding voor specifieke taken nodig.

Categorie C

Risicovolle handelingen die ernstige schade met een irreversibel karakter kunnen veroorzaken.

Hiertoe behoren onder andere het irreversibele afnemen van weefsel, het snijden, het stellen van diagnoses en het toedienen van geleidingsanesthesie.

Deze categorie is voorbehouden aan tandartsen. Een uitzondering hierop vormt de mondhygiënist voor zover hieraan een functionele zelfstandigheid is toegekend.

*)

intern : intern opgeleid

intern + aantoonbaar : intern opgeleid, assistent ondertekent betreffend protocol ter verklaring deze begrepen te hebben, en zichzelf bekwaam te achten deze uit te voeren

extern : het grootste gedeelte van de opleiding is bij een extern opleidingsinstituut ondergebracht

**)

De ANT is momenteel met de opleidingsinstituten in overleg over de concrete invulling en uitvoering van de geaccrediteerde opleiding tot tandartsassistent.